

Danas Nedelja

UREDUJE: ZDRAVKO HUBER

SUBOTA / NEDELJA, 29-30. JUN 2019.

Aleksej Kišjuhas
KRVAVI SIMBOLI

str. II

Zoran Panović
INICIJACIJA

str. III

Viktor Ivančić
HAJDUČKO SRCE

str. XIII

AKSEL HONET

Osnovni motiv za moju knjigu je bio, pre svega, da napravim metapolitički korak; pre svega da dublje promislim šta je to od samog početka bilo pogrešno u socijalističkom pokretu i šta bi najverovatnije trebalo da uradimo kako bismo došli do potpuno novog razumevanja socijalizma. Imam na umu jednu mnogo radikalniju reviziju u odnosu na većinu drugih koji tragaju za rekonstrukcijom socijalizma - kaže u ekskluzivnom razgovoru za Danas jedan od vodećih savremenih filozofa leve orijentacije.

Razgovarali:
Srdan Prodanović
Marjan Ivković
STRANA VII

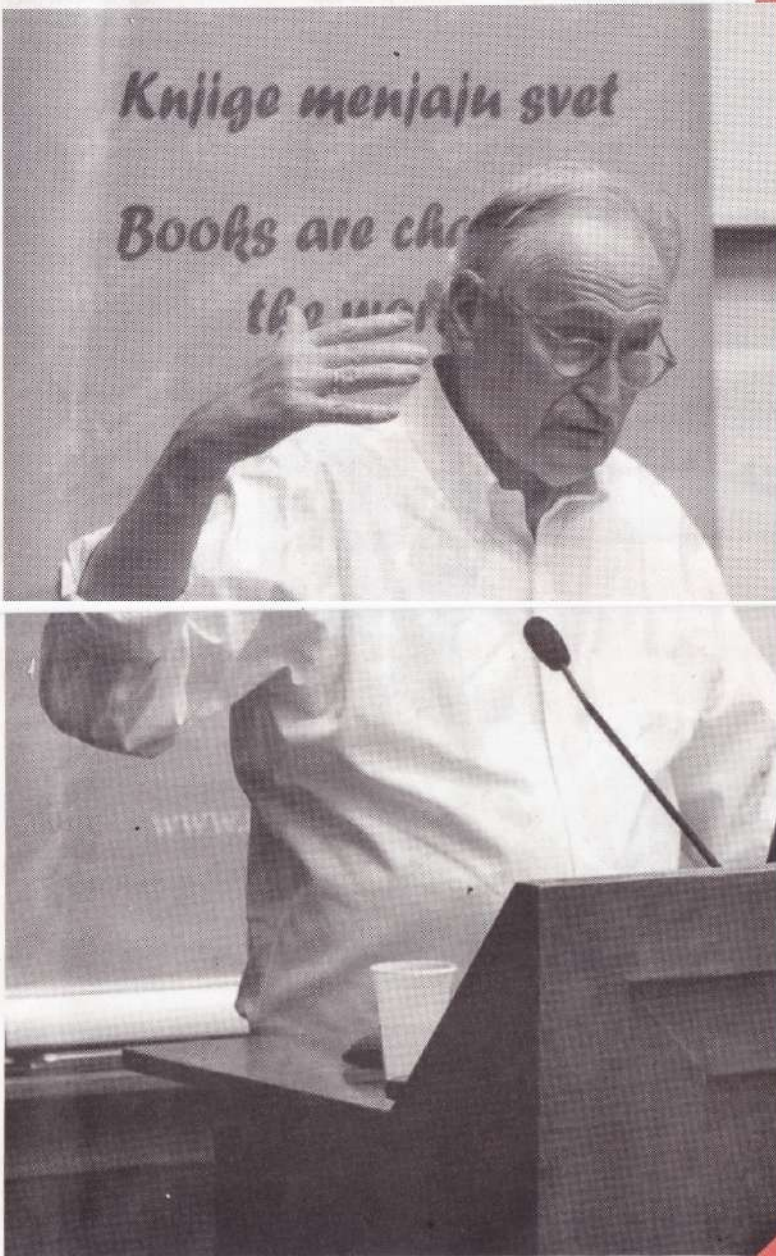

Foto: Marilisa Pudar

Aksel Honet, filozof

Nešto je od samog početka bilo pogrešno u socijalističkom pokretu

SRĐAN PRODANOVIĆ / MARJAN IVKOVIĆ

Trerutno postoji veliki neuspeh, u širem smislu, levog pokreta. Socijaldemokratije su u dubokoj krizi skoro svuda, u vreme kada se čini da je očigledno da prva stvar koja treba da se sprovede jeste kritika potpuno neobuzdanog kapitalističkog tržišta. Tako da prilično iznenađuje da upravo u ovim vremenima vidimo neuspeh levičarskog pokreta. Očigledno, razlozi za to moraju imati veze delimično sa tim da nismo bili u stanju da razumemo posledice ekonomske i političke globalizacije. Levica nije dovoljno brzo uvidela mnoge negativne reakcije na političko i ekonomsko ubrzanje koje je globalizacija sobom nosila širom sveta. Desničarski populistički pokreti su posledica straha i zabrinutosti koji su pak povezani sa tim rastom stepena političke i ekonomske globalizacije. Levica jednim delom nije reagovala, a delom nije znala kako da poveže borbu za ekonomsku pravdu sa nastojanjem da se nosi sa tim postojećim strahovima i zabrinutostima. Tako da levi pokreti i dalje nemaju jednu teoriju i a to je vrlo vidljivo kod socijaldemokratskih partija i koja bi im pomogla da se sa jedne strane bore protiv klimatskih promena i za političku ravnopravnost, a sa druge, da budu glas onih koji su gubitnici procesa ekonomske globalizacije i kaže u ekskluzivnom razgovoru za Danas Aksel Honet, jedan od najznačajnijih filozofa i društvenih teoretičara današnjice koji je nedavno boravio u Beogradu, kada mu je uručeno priznanje „Miladin Životić“ koje dodeljuje Institut za filozofiju i društvenu teoriju za kritički angažman.

Odgovarajući na pitanje koje bi danas bile ključne tačke za rekonceptualizaciju socijalističke ideje, sagovornik Danasa kaže:

– Za razliku od većine drugih koji smatraju da se novo razumevanje socijalizma može lako razviti, ili koji čak pokušavaju da olako ustanove neku novu socijalističku partiju, zapravo smatram da povratak socijalizma na političku scenu zahteva mnogo više teorijskog rada nego što bi se moglo u prvi mah pomisliti. Mislim da ne možemo jednostavno da uzmemo neke delove starog socijalizma ili komunizma, pa da na tim loše rekonstruisanim tradicionalnim idejama napravimo nov pokret. Veoma me zabrinjavaju takvi pokušaji: uzmete malo Marksa, malo ekološkog pokreta i onda imate novi društveni ideal. Mislim da je potrebno jedno dublje razmatranje grešaka i zastarelosti većine ovih socijalističkih ideja. Osnovni motiv za moju knjigu (Ideja socijalizma - pokušaj osavremenjavanja, srpsko izdanje Akademska knjiga, Novi Sad 2019, prim. ur.) je bio pre svega da napravim ovaj metapolitički korak; pre svega da dublje promislim šta je to od samog početka bilo pogrešno u socijalističkom pokretu i šta bi najverovatnije trebalo da uradimo kako bismo došli do potpuno novog razumevanja socijalizma. Tako da imam na umu jednu mnogo radikalniju reviziju u

odnosu na većinu drugih koji tragaju za rekonstrukcijom socijalizma.

■ **Kako, u svetlu prethodnog pitanja, razumeti i odoleti naletu populizma koji postaje sve češća pojava kako u zemljama centra kapitalističkog sistema, tako i na njegovoj periferiji?**

– Zavisí gde se nalazite, da li govorimo o SAD ili Evropi. Mislim da u Evropi postoji veliki deo populacije koji oseća da je EU jedan ideal koji je udaljen od njih, najpre zbog toga što im nikad nije pomogao da dođu do boljeg života. Evropa nije ispunila svoje obećanje da će na celoj svojoj teritoriji uspostaviti državu blagostanja. U tom pogledu je jednostavno podbacila. U većini zemalja nailazite na duboke ozlojeđenosti spram evropskog ideala. U Evropi bi bilo potrebno da vodeće partije postanu svesne gubitnika procesa evropskih integracija i integracije Evrope u međunarodno tržište rada. Moje lično mišljenje je da nam je potreban novi društveni ugovor, nalik modelu New Deal-u iz 30-ih što znači predlog celoj populaciji Evropske unije da se uspostavi društvena pravda na potpuno drugačijim osnovama. Nešto nalik tom obećanju bi bilo od pomoći. Potrebno je, dakle, pomoći ljudima koji pate zbog ubrzanog procesa deindustrijalizacije, koji ne nalaze zamenu za svoje izmeštene poslove, osećajući se potpuno zapostavljenim i nevidljivim, pa zato i glasaju za Le Penovu ili neke druge desničarske populističke partije.

■ **Na koji način očuvati kritičko mišljenje u uslovima složene dominacije gde postoji sve više fabrikovanih vesti i manipulacija javnim mnijenjem?**

– Nemam jednostavan recept ovdje. Mislim da su neki od tradicionalnih koncepta i načina mišljenja u kritičkoj teoriji bili preuski. Potrebno je da razvijamo naše koncepte i analitičke instrumente kako bismo postali svesni višestrukih aspekata dominacije. Moramo u većoj meri da uključimo i ovo je ideja jednog mog kolege i pojmove prostora i vremena u shvatanje društva u kritičkoj teoriji. Pod vremenom mislim na kolonijalnu prošlost Evrope i šta to znači danas za odnose između Severa i Juga, a pod prostorom mislim na činjenicu da instance političke i ekonomske dominacije mnogo lakše koriste prostor kao resurs, odnosno vrlo lako relociraju moć.

■ **Koja je javna uloga društveno-humanističkih nauka u artikulaciji ovih alternativnih vizija i nastojanju da javna sfera ostane otvorena?**

– Mislim da ovo nije zadatak neke teorije, već za pojedince koji su pred-

Traganje za rekonstrukcijom socijalizma: Aksel Honet

Foto: Marilena Pudar

stavnicí određenih tradicija kritike ali koji moraju da delaju kao građani, a ne kao teoretičari. Naš je zajednički zadatak da uradimo sve što se može uraditi kako bi javna sfera ne samo ostala otvorena, već i da se borimo za to da se ista uspostavi. Na nivou EU nemamo javnu sferu, a u većini evropskih zemalja ona nestaje. Uzmimo na primer Italiju, gde zbog privatizacije skoro svih medija nema javne sfere. Tako da, mislim da je zadatak političkih aktera, kritičkih intelektualaca, političkih partija da se bore za društvene, političke, kulturne uslove za javnu sferu i da u njoj budu aktivni. Teorija bi trebalo da nas informiše kako se usled digitalizacije i novih tehnologija menja javna sfera, ali da nas informiše pre svega u svojstvu građana. Kao glavni zadatak kritičke teorije vidim pažljivije proučavanje trenutne transformacije javne sfere, rizika i opasnosti, kao i promišljanje normativnih preduslova za jednu efikasniju i vitalniju javnu sferu.

■ **Jedna posebna strategija društvene dominacije danas, o kojoj ste takođe pisali, tiče se neoliberalnog diskursa koji je povezan sa sferom društvenog rada i današnjim fleksibilnim načinom kapitalističke akumulacije koja uključuje nove načine opisivanja radnika**

kao samostalnih preduzetnika, gde se obećava premija većeg priznanja radnicima ali koja zapravo ne rezultira u nekakvoj stvarnoj većoj autonomiji. Kakvu vrstu kontrastrategije biste predložili za ovu tehniku dominacije, u vezi sa današnjim svetom društvenog rada?

– To je kompleksno pitanje. Celokupna ideja mog novog projekta odnosi se na to šta možemo uraditi kako bismo pomogli onima koji pate zbog užasnih radnih uslova i uslova sve veće deprivacije i deregulacije. Mislim da bi to bio zadatak socijalističkog pokreta i da rešava ova pitanja mnogo efikasnije i da u neku ruku osmisli predloge kako da se reorganizuju uslovi rada i podela rada. Ne verujem da imamo jasan recept i ne verujem da iko ima recept za to šta raditi sa radom u budućnosti, posebno ako se uzme u obzir ubrzan proces digitalizacije rada. Neki ljudi ne veruju više da je rad glavni izvor, i da treba da bude glavni izvor društvene integracije u budućnosti, već da umesto toga treba da potražimo druge mehanizme. Klaus Ofe u Nemačkoj već duže vreme ima taj predlog, ali ja mislim da će rad i u budućnosti biti glavni izvor društvene integracije i stoga treba da nas brine kako da reevaluiramo rad u budućnosti, ne samo u pogledu boljih plata, već i radikalno boljih uslova rada. Mislim da bi to bila moja ideja za socijalistički pokret. Dakle, uslovi rada koji bi pojedincima dozvoljavali viši stepen odlučivanja na radnom mestu, uslovi rada koji bi činili njihov rad javno vidljivijim i koji bi isticali važnost onoga šta rade. Jednom rečju, uslovi rada koji bi bili garant samopoštovanja kod pojedinca u pogledu onoga šta čini za društvo.

MISLIM DA NE MOŽEMO JEDNOSTAVNO DA UZMEMO NEKE DELOVE STAROG SOCIJALIZMA ILI KOMUNIZMA, PA DA NA TIM LOŠE REKONSTRUISANIM TRADICIONALNIM IDEJAMA NAPRAVIMO NOV POKRET. VEOMA ME ZABRINJAVAJU TAKVI POKUŠAJI: UZMETE MALO MARKSA, MALO EKOLOŠKOG POKRETA I ONDA IMATE NOVI DRUŠTVENI IDEAL. MISLIM DA JE POTREBNO JEDNO DUBLJE RAZMATRANJE GREŠAKA I ZASTARELOSTI VEČINE OVIH SOCIJALISTIČKIH IDEJA